

Вера Србиновић

ПЕРУНИКЕ

Библиотека
ДРАШКО И ПРИЈАТЕЉИ

Уредник
Зоран Колунџија

Рецензент
Драшко Ређеп

На насловној страни корице:
Младен Србиновић: *Вера Србиновић*

На полеђини корице:
Вера Србиновић: *Перунике*

Вера Србиновић

ПЕРУНИКЕ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

ПЕЛЕН, СЕТА, ВЕРА СРБИНОВИЋ

Готово је егзотично надносити се на стихове песникиње о чијој су првој, рукописној још књизи, пре педесетак година, рецензије писали на грубој, рапавој чистини пакпапира Бранко Миљковић и Стеван Станић. *Незакључане кације* (1961) које су се појавиле у едицији *Прва књига* Матице српске (истини за вољу тад се звала *Прва збирка*, и била је, првих година, намењена само песницима) коју сам и сам потписивао, показале су проговор ароматичне, југом и сунцем опчињене кантилене.

Давни дани, преписка која фантомски и сад излази на видело: било нас је, може бити, мање, али су књиге остављале, чини се, тад, далеко дубљи и некако свечанији траг иза себе.

Како су године путовања, страствовања и непрекинутог доказивања давних утисака, драматично пролазиле, повратак у јавност песникиње која је мирисима, византијском злату и остацима остатака историјских времена без прекида поклањала свој дах, био је налик новом рађању. Њен суматризам је био стварносни: она је не само изблиза видела и препознала Суматру и читав индо-нежански архипелаг, него је проникла у бит, далеко испод огледала коже, испод туристичких адреса и глобтерских примисли којима нису били несклони ни Валери Ларбо ни Сандрар. Међутим, како су годишња доба све убрзаније пристизала наша нерасположења, и како су и север Русије и топли смешак Медитерана исто били на клацкалицы тих махом апатридских маршрута, тако је све значајније упоришно место под тако различитим и често неразговетним, хировитим сунцима ове планете,

проналазила у окриљу завичаја, Београда, његове Косовске улице...

Круг се није затворио, али је (пре)остао утисак извесног мутног одсјаја оне младалачке страсти која је наше педесете прошлог века учинила првим весницима извесног отварања.

Као у помами неке жестоке носталгије, или боље: сетe, песникиња је остваривала своју пројекцију бивших љубави и непролазних мириса који су неисторијски али снажно доказивали да смо били, да смо писали, да смо, у њеном случају, били наклоњени неосимболизму, заједно с реченим Миљковићем, Божидаром Тимотијевићем, Драганом М. Јеремићем...

Неосимболизам у њеном песничком крвотоку преточио се у симболичну географску карту несумњивих тачака испољавања. Извесност је за њу Равена, неизвесност та мутна осећајност која трепери у нама и која већ одавно увире у ништавило једног топлог мора. Словени су, ето, поново са Вером Србиновић, стигли на јужна мора.

Раскошна флора Вере Србиновић открива непревазиђену, ренесансну љубав природе. Како су промицали датуми њених књига песама, тако се то, упркос свему, појављивао пејзаж укупне наше несигурности, увек друкчији, обриси неких сенки које су нас нејасно упућивале на свет(л)а места двојника. Нису то двојници путовали уместо песникиње, него се она удвојено, у мноштву, заустављала у немогућем свету, оном за које је Мејендорф тврдио да је вечито станиште хришћана. Као у оној изреци о старим крушкама које дозревају и на месечини, тако су ти јужни, византијски, митски и легендарни мотиви њене лирике остварили свој простор ненаданошћу понеке пукотине, тихо стигла побожност која никако не нестаје.

Називи тих биљака, од тамариска до перунике, на свим странама, овде пре имају значења опасне стигме него раздрагане заставице која нешто и најављује, скра-

ћује пут, измешта насеља. Уосталом, овде се, по узору на Кавафија, непрекидно трага за најдужим путем, истинитијим од било чега.

Њен неспокој није ствар атмосферске дажбине, нити аплауза који стиже добру вест. Он је подложен искључиво бескрајној радозналости у вези с опстанком, повратком који је, ипак, у понечем остварив.

Остварујући посве нарочиту географију духа на нашем песничком атласу, Вера Србиновић никако не припада соју оних аутора који (д)описују она знаменита здања, свечане портале, искошене звонике, глуву звоњаву забрањених звона османлијских векова на овом нашем тлу. Она ослушкује то једино поуздано померање хлорофилних молекула брзог раста, непредвидљивог одраза магије сазревања.

Вера Србиновић не мари за феноменологију препознавања у свету, толико карактеристичну за наше песнике које је итекако круцијално окрзнула и сецесија. Она већма воли тихи угао, скрајнутост неког зеленог свода, у дубоком лавиринту шуме, локвањ предосећања и чистоте, истинитост неодољивости првог додира.

Ваљда и отуда толико свежине у експресији, толико ненатруњеног погледа у ништавило света, у предстојећи, тек новооткривени појас небеске галаксије.

Ове уводне напомене за свеску једноставних стихова који се нерадо опраштају од својих читалаца, имају призивак сете, и мирис пелена. Можда је иста раван осећајности у питању.

Битна је напомена да је истинито да су две, међу најзнаменитијим и најостваренијим песмама српског књижевног XX века, написане далеко, најдаље од топонима којима су посвећене, и које су сад као наново пронађене звезде: *Стражилово*, написано у једном тосканском селу, и *Ламенџ над Београдом*, на далекој морској плажи, Милоша Црњанског.

Дозиви Вере Србиновић једнако су загранични, а читав њен вишедеценијски песнички слог, писан је на старој ћириличној механичкој машини, писан је заиста *за рубезжом*: завичај је непрекорачив, јединствен, неутешан.

Сетна слика: обновити се никако не може:

Двоје Србиновићевих и ја, код „Руског цара“, у подневној вреви јединог међупростора за који је нико други него Мирослав Крлежа био у оним Вериним и нашим педесетим годинама утврдио како је једно урбано стање у читавој оној великој земљи. Никада нису били тако леви и чувни као на том подневном београдском сунцу. А све се дешава у позним деведесетим годинама. Нигде трага старења, очи су за памћење, а усне чулности које је заувек Младен сигнирао на оној давној новосадској изложби у салону Трибине младих, педесетих исто. Све је било као исцељено, непроцењиво, убедљиво за сва времена. Сад Младен није међу нама, бистра ледена вотка на мермерном сточићу чека јужну похоту.

Сета уме да буде тако горка, пелен, онај Верин пелен јој можда једини јесте и остаје раван, изазован, треперав.

Што се тиче Вериних и наших перуника, древног, божанског цвета, свакако да нас подсећају на освету времена. Откривено је, зна се, да је место некадашњег, касније разрушеног нашег важног средњовековног града оверено тако што су у маленим, баштенским оградама пронађене перунике, донете ко зна одакле, свакако са светог југа, калуђерском руком, и да су преживеле злу вољу, ратове, погроме агарјанске, катаклизме и епидемије столећа.

Перунике Вере Србиновић тихо трају упкос свему: невоља је у нас увек много, тако разноврсних и једнако опасних.

П. с.

Ћузепе Томазо ди Лампедуза у култном роману *Гелард*, има реченицу која битно одређује дух једног сицилијанског врта:

То је била башиња за слейце: излeг је ситално сметао; али мирис је могао да ситекне снажну, зашто не баш нежну ситраси.

Велики лирски трактат о мирисима југа и о неуништвом препознавању присуства тог егзотичног или тек само присутног биља Вере Србиновић заправо је налик на рај за одсутне, алиби за нестале победе чула, веродостојни победник тмурних ноћи и ледених дана. Тај медитерански полет препознавања који је ова песникиња проносила на свим својим измаштаним и стварносним путовањима, једини је путовођа, неприкосновени бедекер, свитац у ноћи. Све је у њему подређено. Ведуте се сањају, али њихов последњи зов није у категоријама видљивог него чулног, то јест слутљивог, софистицираног позива, утишаног праска који наилази одасвуд.

Свеједно је ноћ, и притајене стигматичне сенке имају одређења битно метафизичка, коначна. Годишња доба се не рачунају: преовладава благост анималног. Духовно је тако само начас уступило место секуларним моћима. Мириси су нематеријални, али ипак тако доказани, тако промишљени, тако изнађени.

Расап тек што није почео.

Сицилијански принц је имао право: одају нас хемијски спојеви, слепило постаје битна врлина, а читави призори које су наши класични песници посматрали иза спуштених трепавица, заправо су езотерични зов, унутрашње пулсирање, првобитна замисао.

Можемо бити прогнани, али дах сете и свемогући мирис пелена (пре)остаје да лебди као усамљено једро свакојаких наших бродолома.

Драшко Ређеи

КАКО ДА СЕ ВРАТИМ

Како да се вратим
У жижу свога града
Кад изнад њега лети
Костур од маслачка
У облацима лица записана
Речи неке азбуке непознате
Испод неба лети моја песма
И ја давна ко некада

МОЖДА

Можда ће се десити
Да небо и земља се удруже
Због мене или тебе
Легија анђела је на стражи
Да сачувају планету
Овај сан живота и тебе
Као кишну капљицу у Сахари

КАД БИХ МОГЛА

Кад бих могла речи да нађем
За скривене мисли и бољке
Звуке за речи и немуште гласове
Да допрем до тајанства иза очију
И свега што не могу изрећи
Да се утешим до плавих сазвежђа
И преселим се као око свевидеће
До сила немерељивих над нама
Господе све је у твојим рукама

НЕШТО ТУТЊИ

Нешто тутњи на друмовима
Коњски топот душа шапат
Коњаници у галопу некуд журе
Да избегну потоп мора и изворе
Око врата оперважени у лаванде
Огрнути у облаке све од магле
У непознатом правцу јуре
На све стране у безвреме
Обучени у босиљак и беле раде
Да избегну би слутње стрепње
Некуд греде у неизвесност и невене

ПОКУШАЈИ

Покушаји и неспоразуми
У сутону бића боре се ћелије задње
Занос птица исповести крајње
Неспокојство ме обухвата
Неизвесних дана сакривено око Бога
Као сузе до бездана испод земље
Око виде због чега хујим
Стрепње моје од незнања
Да пронађу би светлост дана
Преко планета и меридијана

СВЕ СТАРИЈА

Да ли видиш очи моје
И у њима све заласке
Рујне зоре лета сјајна
Огледала и ја у њима
Замрзнуте слике и дане
Сва острва из младости
Задимљене наде мајске
Замагљене све осмејке
Куда гледам а не видим
Не враћам се ко некада
Рашчешљане косе лете
Лелујаве ка звездама

ВРТОГЛАВО СРЦЕ

Вртоглаво моје срце
То вретено што се врти
У хаосу тела и душе
Немоћне се честице боре
У космосу чудни звуци
Ум и разум не досежу
Немогуће до сржи кости
Продируће кроз ноћне таме
И мог бића вртоглавог
До бесвести хучим и једрим

ВЕТРОВИ И ОЛУЈЕ

Тутуње грмљавине ветрови олује
Цвиле слутње и окрећу главу
Све би да побегне у фатаморгану
У жбуње азурно рибизле и смокве
Па да ми се старо време врати
Бреме скривено овог постојања
Пророци божански донесите светлост
Милост сунце нека нам поврати
Открије знамење и предвиди дане
Па да нађем ослонац визије и љубави
И склоним се у разум преображена
Кључеве дајте скривене међ звездама

СВЕ ЈЕ У ПОКРЕТУ

Све је у покрету
И ја бих да кренем
Ал не видим више
Куда ме пут води
Да скренем од мемле
Од буђи да побегнем
Вихоре разлистале
У крви повратим
У жилама вратим огњеве
Нек ми кажу јасно дамари и вене
Куда тече река и зашто ме кара
Дах мој у даљине броди и дозива
Захујала је поново песма моја стара

И ТАКО

И тако ходам улицама и светом
Од како си заспао
Никако да се пробудиш
Не знам сад куда путеви ме воде
Између неба и земље су лавиринти
Станишта душе залутале
Можда очекујем чудо да се деси
Поздраве и милоште однесоше воде
Бујице у крви уплахирени дамари
Да ли сам још ја то
Што се с валовима бори
Чује се ехо старе песме птица
И немушти разговори

Мај 2010.